

Nefndasvið Alþingis
b.t. stjórnskipunar- og eftirlitsnefndar
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

nefndasvid@althingi.is

Reykjavík, 5. maí 2020

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á upplýsingalögum, nr. 140/2012, með síðari breytingum (réttarstaða þriðja aðila o.fl.), 644. mál

Samtök atvinnulífsins (SA) vísa til tölvupósts stjórnskipunar- og eftirlitsnefndar Alþingis frá 7. apríl 2020 þar sem óskað var umsagnar SA um ofangreint mál. Að mati SA er nauðsynlegt að bæta réttarstöðu einkaaðila í málsmeðferð upplýsingabeidna. Með fyrirbyggjandi frumvarpi er það gert að einhverju leyti. SA fagna fyrirhuguðum breytingum en leggja til að ráðist verði í frekari breytingar á lögum.

1. Mat á því hvort afhenda eigi upplýsingar

Samkvæmt 2. tölul. 4. mgr. 15. gr. upplýsingalaga má í undantekningartilvikum hafna beiðni um upplýsingar ef sterkar vísbendingar eru um að beiðni sé sett fram í ólögumætum tilgangi. Í athugasemdum við ákvæðið í greinargerð með frumvarpi til upplýsingalaga er lítið fjallað um hvaða tilvik umræddur tölulíður eigi að ná til, sbr. eftirfarandi: „*Til að síðari heimildinni verði beitt verða almennt að liggja fyrir haldbærar upplýsingar um að sá sem óskar aðgangs að upplýsingum leggi fram beiðni gagnert til þess að hafa framangreind áhrif á starfsemi þeirra aðila sem lögin taka til eða muni nota þær með ólögumætum hætti.*“

Lítið sem ekkert virðist hafa reynt á þessa undanþágu í framkvæmd og því erfitt að vita hvenær og hvernig byggja eigi á henni. Nauðsynlegt er að skýra eða útfæra þessa undanþágu nánar svo að ákvæðið nái örugglega til þeirra tilvika sem því er ætlað að taka til. Í því samhengi er bent á að þegar ekki þarf að tilgreina tilgang upplýsingabeidni, líkt og nú gildir, verður beiting ákvæðisins ávallt erfið. Því væri rétt að gera skylt að tilgangur sé tilgreindur í upplýsingabeidni. Þá væri kominn grundvöllur til að meta hvort upplýsingarnar muni verða notaðar með ólögumætum hætti.

Lagt er til að eftirfarandi málslið verði bætt við 1. mgr. 15. gr. upplýsingalaga: „**Þá skal í upplýsingabeidni tiltaka tilgang beiðninnar.**“

2. Tími sem stjórnvald hefur til að afgreiða beiðni

Að mati SA eru þær breytingar sem lagðar eru til á 2. mgr. 17. gr. laganna jákvæðar. Hins vegar er sá frestur sem getið er um í 2. máls. 2. mgr. 17. gr. mjög stuttur og virðist í framkvæmd sjaldnast standast. Betra væri að kveða á um raunhæfan tímafrest í lögum, svo sem 14 daga. Lengri frestur væri einnig til þess fallinn að skapa svigrúm til þess að rannsaka mál með fullnægjandi hætti þegar um flóknari mál er að ræða. Þó að slíkt svigrúm sé til staðar gildir enn sú regla að beiðni skuli afgreidd eins fljótt og verða má. Því er lagt til að í stað „sjö“ í 2. málsl. 1. mgr. 17. gr. komi „14“.

3. Ákvæði 1. mgr. 20. gr. upplýsingalaga

Samkvæmt 1. mgr. 20. gr. upplýsingalaga er heimilt að bera synjun á beiðni um aðgang að gögnum samkvæmt lögum undir úrskurðarnefnd um upplýsingamál sem úrskurðar um ágreininginn.

Þar sem synjun á beiðni er eingöngu kæránleg er ljóst að ef einkaaðili er ósammála mati stjórnvalds um að afhenda eigi upplýsingar standa honum engin úrræði til boða til að fá þá ákvörðun endurskoðaða. Því er lagt til að kærueimild verði víkkuð út þannig að einkaaðili sem upplýsingar varða geti einnig kært til úrskurðarnefndar um upplýsingamál niðurstöðu stjórnvalds um að afhenda eigi

gögn sem varða viðkomandi einkaaðila. Ljóst má vera að einkaaðili hefur hagsmuni af niðurstöðu um afhendingu gagna og geta þeir í einhverjum tilvikum verið verulegir.

4. Heimild til gjaldtöku

Hið opinbera hefur margvíslegar lagaheimildir til gjaldtöku, ýmist í formi skatta eða þjónustugjalda. Þjónustugjald er greiðsla sem þarf að greiða hinu opinbera og er ætlað að standa undir kostnaði við sérgreinda þjónustu sem látin er í té.

Í 3. mgr. 18. gr. upplýsingalaga segir að ráðherra ákveði með gjaldskrá hvað greiða skuli fyrir ljósrit og afrit gagna sem afhent eru samkvæmt lögunum þannig að mætt sé þeim kostnaði sem af því hlýst, þ.m.t. efniskostnaði, og kostnaði vegna vinnu starfsmanna og búnaðar. Slík gjaldskrá hefur ekki verið sett. Sambærilegt lagaákvæði er í 3. mgr. 15. gr. stjórnslulaga nr. 37/1993 og gildir gjaldskrá nr. 307/2009 um aðgang aðila máls að skjölum og öðrum gögnum.

Að mati SA er mikilvægt að kveðið verði á um gjaldtöku vegna aðgangs að upplýsingum skv. upplýsingalögum líkt og 3. mgr. 18. gr. ráðgerir. Gjöld eru innheimt af aðila máls vegna aðgangs að gögnum skv. stjórnslulögum og telja SA enn ríkari ástæður fyrir því að innheimta slík gjöld af utanaðkomandi aðilum sem krefjast upplýsinga skv. upplýsingalögum. Með því er bæði staðið undir þeim kostnaði sem hlýst af öflun gagna og jafnframt hvatt til þess að ekki sé óskað eftir gögnum og upplýsingum að óþörfu.

Virðingarfyllt,
f.h. Samtaka atvinnulífsins

Heiðrún Björk Gísladóttir